

CSO METER

Evaluarea mediului de activitate
al organizațiilor societății civile
din statele Parteneriatului Estic

Republica Moldova

Actualizare

CHIȘINĂU

2020

European Center for
Not-for-Profit Law

Funded by the European Union

Autor: Florin Gîscă

Asociația Promo-LEX este o organizație neguvernamentală constituită în anul 2002, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și apărarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Asociația Promo-LEX își desfășoară activitatea prin intermediul a două programe:

- (1) Programul Drepturile Omului, care are ca scop promovarea și implementarea standardelor internaționale de drepturi ale omului în Republica Moldova.
- (2) Programul Monitorizare Procese Democratice, care are scopul de a contribui la îmbunătățirea calității și sporirea încrederii cetățenilor în procesele democratice din Republica Moldova.

Centrul European pentru Dreptul Non Profit Stichting (ECNL) este un important centru de resurse și cercetare în domeniul politicilor și legilor care afectează societatea civilă. ECNL sprijină crearea mediilor în care oamenii se pot organiza liber, pot forma și contribui în comun la dezvoltarea societăților. Activitățile ECNL ajută la crearea condițiilor care să permită organizațiilor societății civile să funcționeze independent, să fie durabile din punct de vedere financiar, să aibă o guvernare puternică, să se angajeze în politici și să mobilizeze sprijinul public. Dincolo de formarea politicilor și promovarea unui mediu care să permită împuternicirea societății civile, ECNL contribuie la consolidarea capacităților părților interesate locale, monitorizează implementarea instrumentelor și mecanismelor și creează o bază de cunoștințe, prin cercetare și analiză.

Autorii exprimă sincere mulțumiri tuturor celor care au contribuit la prezentul raport.

Copyright © 2020 ECNL și Asociația Promo-LEX. Toate drepturile sînt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei.

Acest document a fost produs cu suportul financiar al Uniunii Europene. Conținutul acestui document este responsabilitatea exclusivă a Asociației Promo-LEX și în nici un caz nu poate fi considerat ca reflectînd poziția Uniunii Europene.

Cuprins

Abrevieri	3
I. Sumar executiv	4
II. Tendințe	6
III. Actualizări cheie	9
3.1 Libertatea de asociere	9
3.2 Tratatament egal	10
3.3 Acces la finanțare	10
3.4 Libertatea de întrunire pașnică	11
3.5 Dreptul de a participa la luarea deciziilor	13
3.6 Libertatea de exprimare	14
3.7 Dreptul la viață privată	16
3.8 Obligația statului de a proteja	16
3.9 Suportul acordat de stat	17
3.10 Cooperarea Stat-OSC	19
IV. Priorități cheie	20
V. Referințe	22

Abrevieri

ACUM	Blocul Politic ACUM
APC	Administrația Publică Centrală
APL	Administrația Publică Locală
ASP	I.P. „Agenția Servicii Publice”
CNESP	Comisia Națională Extraordinară pentru Sănătate Publică
CS	Cancelaria de stat
CSE	Comisia pentru Situații Excepționale
CSO	Civil Society Organisation (Organizație a Societății Civile)
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MF	Ministerul Finanțelor
MJ	Ministerul Justiției
MSMPS	Ministerul, Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
OC	Organizație comercială
OSC	Organizație a Societății Civile
ONC	Organizație necomercială
PCCOCS	Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale
PD	Partidul Democrat din Moldova
PSRM	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
RSO	Registrul de Stat al Organizațiilor Necomerciale
RSUD	Registrul de Stat al Unităților de Drept
SDSC	Strategia de dezvoltare a societății civile 2018-2020
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
SIS	Serviciul de Informații și Securitate
UE	Uniunea Europeană

I. Sumar executiv

Acest raport este o actualizare a raportului CSO Meter, produs în 2019¹ pentru a evalua mediul de activitate al OSC-urilor din Republica Moldova. CSO Meter este un instrument dezvoltat pentru evaluarea mediului de activitate al societății civile din statele Parteneriatului Estic. Este format dintr-un set de standarde și indicatori în 10 domenii diferite care măsoară atât aspecte legale, cât și practica. CSO Meter a fost dezvoltat în cadrul proiectului „Împuternicire prin monitorizarea progresului” finanțat de Uniunea Europeană și implementat de Centrul European pentru Dreptul Non Profit Stichting (ECNL) și de un grup de organizații neguvernamentale din țările Parteneriatului Estic. Asociația Promo-LEX este partenerul de proiect din Republica Moldova. Actualizarea a fost pregătită prin analiza actelor juridice, cercetărilor recente și altor materiale precum și a interviurilor cu experți. Raportul reflectă cele mai semnificative actualizări din 10 domenii ale CSO Meter și sugerează priorități cheie pentru îmbunătățirea situației.

În 2020 cea mai importantă schimbare pozitivă pentru OSC-uri în anii 2019-2020 a fost adoptarea Legii cu privire la organizații necomerciale (ONC). Aceasta înlocuiește Legea cu privire la asociațiile obștești din 1996 și Legea cu privire la fundații din 1999 și aduce mai multe îmbunătățiri: simplifică procedura de înregistrare, elimină taxa de înregistrare, elimină restricțiile de asociere pentru unele categorii de persoane, introduce un sistem flexibil al organizării interne, inclusiv posibilitatea proiectării individuale a structurii de administrare internă.

Un moment de cotitură pe plan politic pentru Republica Moldova a fost plecarea din țară a oligarhului Vladimir Plahotniuc și instaurarea guvernului condus de Maia Sandu, în iunie 2019. În consecință, s-a produs o ușoară relaxare în relația autorităților publice cu OSC, s-a redus tonul acuzativ din discursul contra OSC și au dispărut excesele forțelor de ordine exercitate asupra întrunirilor de protest. Totuși, deficiențele referitoare la transparență, participare în procese decizionale și în cooperarea cu statul, au rămas în mare parte neschimbate. În noiembrie 2019, parlamentul a instaurat un nou guvern, condus de Ion Chicu, care a favorizat, din nou creșterea ostilității față de OSC în anul 2020. Parlamentul a creat, din proprie inițiativă, o platformă nouă de consultare cu OSC-urile, care s-a întrunit o singură dată. Guvernul a creat un punct focal de comunicare cu societatea civilă, prevăzut de SDSC 2018-2020, dar fără consecințe practice.

În general mediul OSC din Republica Moldova prezintă o ușoară îmbunătățire, dar fără schimbări semnificative în afara adoptării Legii cu privire la organizații necomerciale. Circa 20% din recomandările CSO Meter 2017-2018 au fost puse în

¹ <https://promolex.md/15815-cso-meter-evaluarea-mediului-de-activitate-al-organizatiilor-societatii-civile-din-tarile-parteneriatului-estic-republica-moldova/?lang=ro>; <https://csometer.info/documents/>

aplicare de autoritățile publice. Cele mai multe se referă la libertatea de asociere, procedura și costurile de înregistrare - rezolvate prin adoptarea noii legi. Alte recomandări puse în aplicare se referă la inițierea creării unui mecanism unic de finanțare a OSC-urilor din bugetul de stat sau eliminarea unor practici restrictive la întrunirile publice. De asemenea, Procuratura Generală a confirmat urmărirea ilegală de către instituțiile de drept a peste 50 de lideri politici, activiști civici și jurnaliști și a pornit mai multe cauze penale pe aceste cazuri de violare a vieții private.

Finanțarea OSC-urilor din bugetul de stat a crescut în 2019 (peste 3 milioane de euro pentru proiecte și 390 mii euro prin mecanismul de desemnare procentuală). În 2020 finanțarea primită prin desemnarea procentuală a înregistrat prima scădere (-17%) de la instituirea mecanismului. Partenerii internaționali au majorat bugetele programelor de finanțare a OSC-urilor locale (peste 20 de milioane de euro pentru programe începute în 2019-2020 doar din partea UE).

O etapă dificilă pentru OSC-uri a fost și perioada pandemiei de COVID-19. A fost instituită stare de urgență, iar măsurile luate de autoritățile publice au inclus restricționarea libertății de întrunire și libertatea de circulație. Incoerența în declarațiile și acțiunile referitoare la pandemie ale primelor persoane din stat, precum și abundența de informații false au condus la confuzie și nerespectarea măsurilor de către o bună parte a populației. OSC-urile au demonstrat reziliență și au reușit să se adapteze la noile condiții și să promoveze în continuare agendele pe care le susțin. În timpul pandemiei, media împreună cu OSC-urile au reușit să contracareze încercarea Consiliului Audiovizualului de a impune cenzura în media.

Prioritățile pentru îmbunătățirea mediului OSC, presupun adoptarea mai multor proiecte legislative, inclusiv cele referitor la incriminarea infracțiunilor săvârșite din motive de prejudecată ale căror ținte sînt deseori și OSC-urile, accesul la informația de interes public, adoptarea mecanismului unic de finanțare a OSC-urilor de către stat, modificarea legii cu privire la filantropie și asigurarea resurselor umane și financiare necesare pentru implementarea acțiunilor din Strategia de Dezvoltare a Societății Civile 2018-2020.

II. Tendințe

Date generale

Capitala: Chișinău

Populația stabilă: 3.542.708² / Populația cu reședință obișnuită: 2.640.438³

PIB per capita (PPP): \$3,189.356 (2018)⁴

Libertate în lume: 60/100 (Parțial liberă)⁵

Indexul libertății presei: 31.16⁶

Statutul democrației: 35/100 (Regim hibrid sau de tranziție)⁷

Număr de OSC-uri: 10.966⁸ (dintr-un total de 14.246 organizații necomerciale)

Număr de OSC-uri la 10 mii de locuitori: 31 / 41 (stabilă / reședință obișnuită)

Taxa de înregistrare: gratuit (începând cu 27.08.2020)

Durata înregistrării: 15 zile

Evenimente și evoluții cheie care au afectat societatea civilă de la ultimul raport

Cea mai importantă schimbare politică a avut loc în anul 2019, când președintele partidului de guvernare (PD), Vladimir Plahotniuc⁹ a pierdut controlul politic și a plecat din țară, urmat de Ilan Șor – una din persoanele cheie în "furtul miliardului"¹⁰. Schimbarea s-a produs după alegerile parlamentare din 24.02.2019, urmate în iunie, de crearea unei noi coaliții de guvernare din PSRM (pro-rusesc) și ACUM (pro-european). Coaliția a instituit guvernul condus de Maia Sandu, în pofida unor decizii contestabile ale Curții Constituționale, revizuite¹¹ și urmate de demisia în corpore a judecătorilor. Această schimbare politică a dus la dispariția pentru o perioadă scurtă a retoricii anti-OSC din discursul politic. O altă consecință, a fost relaxarea și deschiderea din partea instituțiilor publice în raport cu OSC-urile. Totuși, această deschidere nu a dus și la soluții semnificative la nivel de proceduri și mecanisme care să

² Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, populația stabilă:

https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/en/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice_POP_POP010/POP010100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

³ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, populația cu reședință obișnuită:

https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=6695&idc=168&fbclid=IwAR3qBDInoEcFbnv7Y_kwhqiyXCJwcaupyvgS0wMTqf7ERdSnwCjgX55QCJw

⁴ Banca Mondială, <https://data.worldbank.org/country/moldova>

⁵ Freedom House, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>

⁶ Indexul Libertății Presei, <https://rsf.org/en/ranking>

⁷ Freedom House <https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=lit&year=2020&country=MDA&mapview=trend>

⁸ Acest număr nu include alte organizații necomerciale, cum ar fi partidele politice, organizațiile religioase, sindicate și patronatele <https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/18516-date-din-registrul-de-stat-al-unitatilor-de-drept-privind-organizatiile-necomerciale>

⁹ Pe 22.05.2020 instanța de judecată a emis un mandat de arest pe numele lui Vladimir Plahotniuc

<https://radiochisinau.md/decis-judecatorii-au-emis-un-mandat-de-arest-pe-numele-lui-vladimir-plahotniuc---109492.html>

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Moldovan_bank_fraud_scandal

¹¹ <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&id=1509&idc=7&t=/Media/Noutati/Revizuirea-actelor-Curtii-Constitutionale-din-perioada-7-9-iunie-2019/>

faciliteze cooperarea. În noile condiții politice, Procuratura generală a început investigarea cazurilor de violare a vieții private a activiștilor civici, jurnaliștilor și politicienilor comise în timpul guvernării anterioare.

În noiembrie 2019, după o dispută politică legată de numirea procurorului general¹², în parlament s-a format o nouă coaliție (PSRM+PD) care a votat un nou guvern, condus de Ion Chicu. În consecință, centrul de greutate politică s-a deplasat spre președintele Igor Dodon, care deși are atribuții constituționale limitate, și-a impus controlul de facto asupra mai multor instituții ale statului. În aceste condiții, în 2020 conducătorii statului și anturajul acestora au recurs des la discursul anti-OSC. Acest discurs jonglează cu ideea că forțe oculte internaționale ar interfera cu procesele politice interne prin intermediul OSC-urilor finanțate din exterior, care ar fi tocătoare de granturi și ar pune în pericol independența sau chiar existența statului. La alegerile din 15.11.2020, Maia Sandu a fost aleasă în funcția de președinte al Republicii Moldova în confruntarea cu președintele în exercițiu Igor Dodon.

În anul 2020 OSC-urile a fost afectate semnificativ de pandemia de COVID-19. Parlamentul a instituit stare de urgență¹³ pentru 60 de zile, continuată cu starea de urgență în sănătate publică¹⁴, extinsă până pe 30.09.2020. Pe parcursul stării de urgență, au fost impuse restricții, care au limitat mai multe drepturi și libertăți. Republica Moldova a făcut derogare de la libertatea de întrunire și asociere, dreptul la instruire și libertatea de circulație¹⁵. Pe străzi au fost desfășurați militari în vehicule blindate, înarmați cu mitraliere grele. Nerespectarea restricțiilor a fost amendată cu peste 1100 Euro – quantum care a fost declarat neconstituțional¹⁶, după ce poliția a aplicat peste 2400 de amenzi în valoare de 2,5 milioane Euro¹⁷. Autoritățile publice au încercat să impună cenzura pentru informația legată de COVID-19, dar decizia a fost anulată peste o zi, după reacția promptă a jurnaliștilor și OSC-urilor. Măsurile luate au avut ca efect și limitarea activismului civic. OSC-urile au fost lipsite de unele instrumente offline ca întrunirile publice și alte formate de reuniuni. Procesele decizionale ale autorităților publice au devenit mai puțin transparente, s-au redus posibilitățile de participare a OSC-urilor, iar instrumentele online oferite de instituțiile publice nu au compensat suficient această deficiență. OSC-urile s-au confruntat cu dificultăți operaționale, au fost suspendate sau anulate activități, au apărut costuri suplimentare pentru măsurile de protecție sau accesarea beneficiarilor. Atenția s-a mutat pe probleme noi. Totuși, majoritatea OSC-urilor s-au adaptat rapid la schimbări, au migrat o mare parte din activități în mediul online și au continuat activitatea într-un ritm aproape obișnuit.

¹² <https://tv8.md/2019/11/29/procurorul-general-numit-in-functie-in-mare-graba-seara-desemnat-iar-dimineata-prezentat-colectivului/>

¹³ Între 17.03.2020 -15.05.2020 prin Hotărârea Parlamentului 55/2020 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120817&lang=ro, Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război 212/2004 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27024&lang=ro

¹⁴ Hotărârea 10 a CNESP https://gov.md/sites/default/files/hotarirea_cnesp_nr.10_15.05.2020.pdf

¹⁵ Art. 11 al CEDO, Art. 2 al Protocolului adițional 1 și Art. 2 al Protocolului nr. 4, <https://rm.coe.int/16809cf9a2>, <https://rm.coe.int/16809e6a12>

¹⁶ <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1884&t=/Media/Noutati/Cuquantumul-minim-de-450-unitati-conventionale-al-amenzii-aplicate-persoanei-fizice-pentru-nerespectarea-masurilor-de-profilaxie-prevenire-sisau-combatere-a-bolilor-epidemice-daca-acest-fapt-a-pus-in-pericol-sanatatea-publica-neconstitutional-sesizarile-nr-61a2020-nr-62a2020-i-nr-67g20120>

¹⁷ <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/covid-19-politia-a-aplicat-amenzi-de-pest-49-de-milioane-de-lei-in-mai-putin-de-trei-luni/>

Tendințe importante legate de societatea civilă

Adoptarea legii privind organizațiile necomerciale, este cea mai importantă schimbare pentru mediul OSC din această perioadă. Adoptarea legii (după ce a trenat doi ani în parlament) se datorează probabil, în mare măsură faptului că UE a inclus-o pe lista de condiționalități pentru acordarea unei tranșe de finanțare Republicii Moldova. Acest fapt subliniază importanța partenerilor internaționali în construirea unui mediu solid al OSC-urilor în Republica Moldova.

Numărul total¹⁸ al OSC-urilor¹⁹ a crescut în 2020, la 10966²⁰. ASP a înregistrat 428 de OSC-uri în 2019, și încă 380 OSC-uri în primele 11 luni ale lui 2020 – comparabil cu anii precedenți. 36 dintre aceste OSC-uri au fost înregistrate pe durata celor două luni de stare de urgență. La numărul total s-au mai adăugat 827 OSC-uri din alte registre (înregistrate până în 2018 la APL și OSC-uri transferate din RSUD). Conform estimărilor neoficiale, câteva sute de OSC-uri vor mai fi introduse în registru din sursele menționate. Conform Indexului Sustenabilității OSC-urilor²¹, datele BNS arătau că în 2019, doar 26% dintre OSC-urile înregistrate au depus rapoarte financiare anuale, ceea ce poate fi considerat un indicator al OSC-urilor active.

Nivelul de încredere în OSC-uri rămâne mic: 23% - în octombrie 2020²², în creștere față de începutul anului 2019 (18%),. Cel mai înalt nivel de încredere îl are biserica, cu 74%, iar OSC-urile se plasează la același nivel cu guvernul (23%) și sub nivelul de încredere în președintele țării (28%).

¹⁸ Date din RSON <https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/18516-date-din-registrul-de-stat-al-unitatilor-de-drept-privind-organizatiile-necomerciale>

¹⁹ OSC-uri: asociații obștești, instituții private, fundații și uniuni de persoane juridice).

²⁰ La 01.06.2020 erau înregistrate 14070 organizații necomerciale din care, 10 828 OSC-uri (asociații obștești (10 028), fundații (448), instituții private (184) și uniuni de persoane juridice (168)). Celelalte 3 242, erau culte religioase, instituții publice, asociații patronale, publicații periodice, sindicate, partide și alte organizații necomerciale.

²¹ USAID, FHI 360, CICO "Indexul Sustenabilității OSC-urilor 2019", 2020 <https://management.md/wp-content/uploads/2020/09/Indexul-Sustenabilit%C4%83%C8%9Bii-OSC-urilor-2019.pdf>

²² IPP, "Barometrul Opiniei Publice", octombrie 2020 https://ipp.md/wp-content/uploads/2020/10/BOP_10.2020_anexe.pdf

III. Actualizări cheie

3.1 Libertatea de asociere

În 2020 a fost adoptată o nouă lege privind organizațiile necomerciale, care aduce mai multe plusuri în reglementarea activității OSC. Au fost eliminate taxa de înregistrare și restricțiile la asociere pentru funcționari, cetățeni străini, agenți economici. A fost simplificată procedura de înregistrare. Termenul de înregistrare a rămas de 15 zile.

Pe 11.06.2020, Parlamentul a adoptat o nouă lege privind organizațiile necomerciale. După votarea în prima lectură pe 04.05.2018²³, procesul a fost reluat după apelul public al OSC-urilor la începutul lui 2020²⁴. UE a inclus adoptarea legii printre condiționalitățile impuse pentru debursarea unei tranșe din asistența macrofinanciară. Conducătorii statului au provocat incertitudini înainte de votarea legii: președintele Igor Dodon²⁵ a declarat că nu va promulga legea, deoarece ar fi contrară intereselor statului, pentru că ar da posibilitatea implicării ONG-urilor în activitatea politică cu susținere financiară externă; primul ministru, Ion Chicu a declarat că legea va duce la pierderea independenței Republicii Moldova²⁶. Declarațiile au fost urmate de amendamente propuse de PSRM înainte de dezbaterile în plen. Amendamentele ar fi afectat semnificativ activitatea OSC-urilor: interdicții pentru OSC-uri de a participa în procesul decizional, de a expune opinii cu privire la programele competitorilor electorali și de a monitoriza campaniile electorale²⁷. După lungi dezbateri, autorul și-a retras amendamentele.

În 2019, Parlamentul a respins un proiect de lege²⁸ de modificare a Legii cu privire la fundații, care prevedea bariere pentru înregistrarea și activitatea fundațiilor afiliate liderilor politici, dar afecta și fundațiile cu activități de utilitate publică sau care promovează politici publice.

Legea nouă înlocuiește Legea cu privire la asociațiile obștești din 1996²⁹ și Legea cu privire la fundații din 1999³⁰. Aceasta simplifică procedura de înregistrare, elimină taxa de înregistrare și restricțiile de asociere pentru funcționari, cetățeni străini și agenți economici, introduce un sistem flexibil al organizării interne, inclusiv posibilitatea fondatorilor să-și proiecteze individual structura, organele de administrare și control. În plus legea instituie reguli fair-play pentru finanțarea de către stat a OSC și face precizări legate de statutul de utilitate publică.

²³<http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4154/language/ro-RO/Default.aspx>, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122391&lang=ro

²⁴ <https://crjm.org/apel-public-organizatiile-societatii-civile-solicita-parlamentului-sa-voteze-in-lectura-finala-proiectul-de-lege-nr-109-privind-organizatiile-necomerciale-fara-modificari-ce-ar-ingreuna-activitatea/>

²⁵ min. 29:00: <https://www.facebook.com/dodon.igor1/videos/361399428169462/>

²⁶ <http://trm.md/en/political/proiectul-legii-ong-urilor-pareri-impartite>

²⁷ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=815178209007614&id=100015463279463

²⁸ Proiectul de Lege nr. 266 din 15.11.2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 581/1999 cu privire la fundații <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4790/language/ro-RO/Default.aspx>

²⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111775&lang=ro#

³⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108435&lang=ro

În 2020, MADRM a inițiat³¹ proiectul de Lege cu privire la grupurile de acțiune locale³², o formă de organizare aflată în stare incipientă de dezvoltare. Legea ar oferi cadrul legal pentru această modalitate de cooperare între OSC, APL și antreprenori pentru dezvoltarea comunităților locale.

În 2019, ASP a aprobat un set de Norme metodologice privind înregistrarea de stat a organizațiilor necomerciale, pentru uniformizarea practicilor din toate centrele multifuncționale ASP. În 2020, pe durata stării de urgență, ASP a continuat să înregistreze OSC-uri. Din cauza măsurilor sanitare, capacitatea de procesare a fost mai mică, la fel ca și numărul cererilor.

3.2 Tratament egal

În acest domeniu s-a produs o îmbunătățire minoră: a fost eliminată taxa de înregistrare pentru OSC-uri. Problemele semnalate în anii anteriori nu au fost rezolvate: înregistrarea OSC-urilor este mai lentă decât în cazul organizațiilor comerciale, nu a fost dezvoltat un registru pentru OSC-uri la fel de performant ca pentru alte unități de drept, iar din bugetul de stat se alocă anual finanțare preferențială pentru cîte OSC-urile pentru persoane cu dizabilități.

Noua lege privind organizațiile necomerciale, prevede înregistrarea gratuită a OSC-urilor. Taxele pentru eliberarea extraselor rămîn în vigoare echivalente cu cele pentru organizații comerciale.

Curtea Constituțională a hotărît³³ că OSC-urilor le este permisă prestarea de servicii oneroase pentru concurenții electorali în perioada campaniei electorale (la fel ca agenților economici) – în condițiile în care textul noii legi privind organizațiile necomerciale includea o interdicție în acest sens.

RSON este dezvoltat pe o platformă tehnică depășită și nu este interoperabil cu alte sisteme de înregistrare. Acest lucru încetinește și complică procedura de înregistrare a OSC-urilor. În 2020, a fost demarată reingineria serviciilor de înregistrare a RSUD, care va include și RSON.

Statul continuă să trateze inegal organizațiile pentru persoanele cu dizabilități³⁴. Anual, din bugetul de stat, este alocată preferențial fără concurs finanțare pentru trei OSC-uri pentru persoanele cu dizabilități, în timp ce alte OSC-uri nu au acces la această finanțare.

3.3 Acces la finanțare

În privința accesului la finanțare nu s-au înregistrat schimbări substanțiale. A fost creată platforma OSC pentru promovarea filantropiei. Retorica contra finanțării externe a OSC-urilor a revenit în discursul politic în anul 2020, după ce în 2019 a fost mai puțin intensă.

³¹ <http://madr.gov.md/ro/content/anun%C5%A3-cu-privire-la-ini%C8%9Bierea-elabor%C4%83rii-proiectului-de-hot%C4%83r%C3%A2re-guvernului-pentru-aprobarea>

³² Grupurile de Acțiune Locală (GAL) reprezintă un parteneriat instituționalizat al reprezentanților sectorului public, civic și antreprenorial la nivel de microregiune orientate pe dezvoltare locală. Sînt actori principali în cadrul abordării LEADER

³³ Hotărîrea nr. 24 / 08.10.2020 <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=745&l=ro>

³⁴ Art. 36 (2), Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități 60/2012

În 2019, subiectul finanțării externe a OSC-urilor a fost utilizat mai puțin decât în anii precedenți în retorica liderilor politici și a oficialilor. În 2020, liderii politici de stînga au readus în discursul public narativul inactiv potrivit căruia finanțarea OSC-urilor din surse internaționale ar afecta interesele Republicii Moldova. Astfel de mesaje au fost transmise începînd cu lideri de importanță locală³⁵, dar și de primul ministru și președinte înaintea examinării în ședința parlamentului a proiectului de lege privind organizațiile necomerciale. Mesajele acestora au fost amplificate de media și analiști afiliați³⁶, care au interpretat posibilitatea finanțării externe și posibilitatea prestării serviciilor pentru consolidarea capacității organizaționale ale partidelor, drept precondiții pentru controlul societății civile de către grupuri de interes din afara țării.

Principalii donatori internaționali au majorat bugetele și au lansat mai multe programe de finanțare orientate, în special, pentru OSC-urile din afara Chișinăului. O parte din aceste programe valorifică capacitatea de subgrantare a unor OSC-uri mai dezvoltate.

În iulie 2019, a fost creată³⁷ Platforma pentru Dezvoltarea și Promovarea Filantropiei. Platforma reunește mai multe OSC-uri care își propun perfecționarea cadrului legal și practic pentru activitatea filantropică și sponsorizare și consolidarea capacităților OSC-urilor în acest domeniu. În cadrul platformei se discută un proiect de modificare a legii cu privire la filantropie³⁸ încă. Proiectul vizează actuala redacție a legii care nu favorizează activitatea filantropică.

3.4 Libertatea de întrunire pașnică

În acest domeniu situația s-a înrăutățit. În 2019 și în 2020 forțele de ordine au avut mai multe intervenții abuzive asupra întrunirilor pașnice. Cele mai importante tendințe negative, au fost înregistrate în 2020, cînd din cauza pandemiei, libertatea de întrunire a fost restricționată într-un mod fără precedent.

Forțele de ordine au fost cheia în asigurarea libertății de întrunire în anul 2019. Acestea au avut o prestață meritorie cînd au asigurat desfășurarea marșului LGBT din Chișinău³⁹. Tot forțele de ordine au avut prestații inacceptabile cînd i-au reținut⁴⁰ pe reprezentanții OccupyGuguță pentru a verifica actele de proveniență ale tobelor pe care aceștia le utilizează la întruniri, sau cînd au stropit cu gaze lacrimogene⁴¹ protestatarii pașnici în fața judecătoriei din Orhei și cînd au aplicat forță fizică, gaze lacrimogene și electroșocuri împotriva unui protest pașnic al

³⁵ <https://ziudeazi.md/post/presedintele-raionului-cahul-de-inchis-toate-aceste-ong-uri-ca-in-rusia-niekhier-de-ocupat-cu-fleacuri?fbclid=IwAR0OG4s7CHJ6b5KBuiP6TD8HGcz6ThCpucWai2Q9GvpyVCKCyv8BMzpl6Cc>

³⁶ <http://www.bogdantsirdea.eu/2020/01/31/despre-dreapta-granthunteri-si-baronii-societatii-civile/>, <https://www.facebook.com/dodon.igor1/videos/361399428169462/>, <https://a-tv.md/md/index.php?newsid=82225>, <https://a-tv.md/md/index.php?newsid=82229>, <http://socialistii.md/bogdan-cyrdia-npo-seti-sorosa-na-peredovoi-v-borbe-protiv-rossii-neitraliteta-separatistov-moldovenistov/>

³⁷ <https://www.consiliulong.md/a-fost-creata-platforma-pentru-dezvoltarea-si-promovarea-filantropiei-in-republica-moldova/>, <https://www.facebook.com/filantropie.md/>

³⁸ Legea cu privire la filantropie și sponsorizare 1420/2002

³⁹ <https://www.gdm.md/ro/content/marsul-solidaritatii-sunt-ok>

⁴⁰ Asociația Promo-LEX, "Raport Final Misiunea de monitorizare a întrunirilor publice 01.08.2012-28.02.2019", 2019 https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/04/Raport-Final_monitorizare-intruniri_Promo-LEX.pdf.pdf

⁴¹ <https://www.jurnal.md/ro/news/36fed4e01d5e38cc/protest-la-judecatoria-orhei-dupa-condamnarea-lui-gheorghe-petic-politia-a-folosit-gaze-lacrimogene.html>

veteranilor războiului de independență din 1992, pentru că intenționau să se protejeze de ploaie cu o copertină⁴².

Un episod important a avut loc în perioada 7-14.06.2019, când în contextul dualității de putere, în fața clădirilor instituțiilor publice s-au desfășurat proteste non-stop. Protestatarii au montat corturi și alte instalații pe gazonul adiacent, ceea ce nu ar fi fost tolerat în mod normal de forțele de ordine. Manifestanții erau aduși în ture de persoane nedivulgate, probabil în schimbul unei motivații pecuniare, iar cei mai mulți nu erau conștienți de scopul protestului. La aceste întruniri au fost constatate mai multe situații în care reprezentanți ai structurilor de forță și manifestanți au agresat fizic jurnaliști și alți manifestanți, încălcând astfel⁴³ principiile ce stau la baza libertății de exprimare și libertății întrunirilor pașnice.

Aceste situații arată vulnerabilitatea forțelor de ordine în fața controlului politic. Forțele de ordine au continuat în 2020 intervențiile abuzive: au intervenit violent⁴⁴ la o întrunire pașnică a veteranilor de război din fața parlamentului și au sancționat grupul OccupyGuguță pentru scrierea cu creta pe trotuar la un protest în fața ambasadei Republicii Belarus⁴⁵. În 2020, [platforma online pentru întrunirile publice din m. Chișinău](#) a fost ținta unui atac de tip ransomware. Din cauza securității cibernetice precare a Primăriei m. Chișinău, a fost pierdută baza de date electronică cu peste 110 mii⁴⁶ de întruniri publice notificate în 2010-2019.

Pe durata stării de urgență determinată de pandemia de COVID-19, Republica Moldova a derogat de la prevederile privind libertatea de întrunire ale CEDO. Au fost interzise întrunirile publice cu mai mult de 50 de persoane⁴⁷. În această perioadă au fost desfășurate câteva întruniri online⁴⁸, iar primele întruniri fizice au avut loc spre sfârșitul stării de urgență. Printre restricțiile la libertatea de întrunire păstrate pe parcursul anului 2020 se numără limita maximă de 50 de participanți, imposibilitatea persoanelor de peste 63 de ani de a participa la întruniri, interdicția întrunirilor în adiacentul instituțiilor publice, de învățământ, spitalelor sau altor locuri cu risc sporit de infecție.

Autoritățile publice au fost acuzate de duble standarde privind întrunirile și aplicarea selectivă a restricțiilor⁴⁹, de exemplu întrunirile în aer liber au fost limitate la 50 de persoane, în timp ce deputații s-au întrunit în ședințe cu peste 100 de persoane într-un spațiu închis. Unii organizatori și participanți care au încălcat restricțiile au fost sancționați cu amenzi contravenționale de circa 1100 Euro, care ulterior au fost declarate neconstituționale.

⁴² <https://promolex.md/18214-asociatia-promo-lex-condamna-comportamentul-agresiv-din-timpul-intrunirii-organizate-de-grupul-de-initiativa-forta-veteranilor-in-fata-parlamentului-republicii-moldova-pe-16-07-2020/?lang=ro>

⁴³ <https://promolex.md/15094-asociatia-promo-lex-condamna-comportamentul-agresiv-de-la-intrunirile-publice/?lang=ro>

⁴⁴ <https://promolex.md/18214-asociatia-promo-lex-condamna-comportamentul-agresiv-din-timpul-intrunirii-organizate-de-grupul-de-initiativa-forta-veteranilor-in-fata-parlamentului-republicii-moldova-pe-16-07-2020/?lang=ro>

⁴⁵ <https://promolex.md/18439-opinia-asociatiei-promo-lex-cu-privire-la-evenimentele-de-la-actiunea-de-protest-a-grupului-de-initiativa-occupy-guguta-din-fata-ambasadei-republicii-belarus-pe-11-08-2020/?lang=ro>

⁴⁶ https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/04/raport_intruniri_10.4.2018.pdf

⁴⁷ Hotărîrea CNESP nr. 6 din 10.03.2020

https://gov.md/sites/default/files/final_hotarire_cnesp_cov_10.03.2020_final_red.pdf

⁴⁸ <http://media-azi.md/ro/stiri/flash-mob-zlp2020-interesul-public-bate-%E2%80%99Estarea-de-urgen%C5%A3%C4%83%E2%80%9D>

⁴⁹ <http://ipre.md/2020/05/12/duble-standarde-privind-libertatea-intrunirilor-pe-timp-de-stare-de-urgenta/>

3.5 Dreptul de a participa la luarea deciziilor

Situația generală în acest domeniu nu s-a schimbat semnificativ. În 2019 s-a produs o îmbunătățire a atitudinii autorităților publice față de participarea OSC-urilor la procesele decizionale, însă persistă problemele legate de transparența procesului și incluziune. Paginile web ale autorităților nu sînt suficient de informative.

Schimbarea parlamentului și instituirea guvernului Maiei Sandu în iunie 2019 a dus la îmbunătățirea atitudinii autorităților publice față de participarea OSC-urilor la procesele decizionale. Chiar și așa, mai multe deficiențe legate de transparența decizională⁵⁰ nu au fost remediate. Deseori, anunțurile de consultări publice au fost plasate fără documente de însoțire, iar timpul oferit pentru consultarea proiectelor a fost frecvent mai mic decît cel legal⁵¹. La nivel local, transparența proceselor decizionale continuă să fie mai proastă decît la nivel central.

Pe platforma guvernamentală <http://particip.gov.md> a scăzut numărul de proiecte⁵² plasate spre consultare, de la peste o mie în anii precedenți, la 854 în 2019 și 928 de proiecte în primele 11 luni ale anului 2020 - explicabil prin pauzele datorate schimbărilor politice. Soluția tehnică⁵³ pentru sistemul informațional e-Legislație nu mai corespunde prevederilor privind circuitul documentelor⁵⁴ și trebuie revizuită. Cea mai potrivită soluție pare să fie o platformă online unică, care să permită urmărirea proiectelor de lege de la lansare pînă la varianta finală.

Pagina web parlamentului a rămas neschimbată, cu toate lacunele discutate în studii dedicate⁵⁵, inclusiv nepublicare în timp util a ordinii de zi, proiectelor de lege, sau modificărilor operate. În 2020 a fost lansată o anexă⁵⁶ a paginii oficiale a parlamentului cu informații suplimentare despre activitatea parlamentului, ceea ce aduce puțină transparență în plus.

Pe perioada stării de urgență, termenele stabilite pentru soluționarea solicitărilor de acces la informații de interes public, precum și a petițiilor s-a triplat⁵⁷. Activitatea parlamentului a fost blocată în primele luni după instituirea stării de urgență. Mai târziu comisiile parlamentare au optat pentru ședințe online⁵⁸, dar nu toate ședințele au fost transmise în direct, iar unele au

⁵⁰ Fundația Est Europeană, "Notă analitică Aplicarea cadrului legal în domeniul transparenței decizionale și funcționarea platformei www.particip.gov.md, 2019",

https://www.eef.md/media/files/files/2019_10_analiza_transparenta_particip_gov_6704525.pdf

⁵¹ De exemplu Proiectul Hotărîrii Guvernului "Cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023" a fost propus spre consultare cu 2 zile înainte de aprobare.

<http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=6948>

⁵² <http://particip.gov.md/statistics.php?l=ro>

⁵³ <https://www.bizlaw.md/2016/11/01/sistemul-informatiional-e-legislatie-cat-a-costat-si-cand-va-fi-implementat>

⁵⁴ Legea cu privire la actele normative 100/2017 Art. 22

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105607&lang=ro

⁵⁵ CPR, "e-Parlament: cum deschidem legislativul pentru cetățeni", 2019 <https://cpr.md/2019/11/05/e-parlament-cum-deschidem-legislativul-pentru-cetateni/>, CRJM, "Cum facem procesul decizional în Parlamentul Republicii Moldova mai transparent?", 2018 <http://crjm.org/wp-content/uploads/2019/02/2018-Doc-PP-Proces-decizional-transparent.pdf>

⁵⁶ <https://multimedia.parlament.md/agenda/>

⁵⁷ Anexa nr. 1 la Dispoziția CSE nr. 1 din 18.03.2020

https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_1_din_18.03.2020_a_cse_a_rm_cu_modificari.pdf

⁵⁸ <https://www.facebook.com/ParliamentRM/>

fost plasate cu întârziere pe pagina web. Activitatea parlamentului a mai fost stopată timp de două săptămîni⁵⁹ pentru carantină, după confirmarea infectării cu COVID-19 a unui deputat.

3.6 Libertatea de exprimare

În ansamblu, situația libertății de exprimare nu s-a schimbat. Libertatea de exprimare este limitată de controlul politic asupra media, utilizarea diverselor tehnici de manipulare, abundența de fake news și frica de eventuale consecințe pentru exprimare publică a nemulțumirii. În timpul pandemiei, media și OSC-urile au contracarat prompt o încercare de impunere a cenzurii în mass-media. Cadrul legal și normativ care reglementează discursul de ură și avertizorii de integritate a rămas neschimbat.

Instaurarea guvernului Maiei Sandu în iunie 2019, a produs o disipare a temerilor de exprimare publică critică față de guvern sau anumiți lideri politici⁶⁰. După schimbarea a trei guverne într-un an, la sfîrșitul lui 2019, oricum doar 40% din cetățeni se simțeau liberi să-și exprime opinia despre conducerea țării sau să protesteze în stradă față de deciziile luate de conducerea țării.⁶¹

Numărul atacurilor și amenințărilor asupra jurnaliștilor a crescut (33 de cazuri în 2017, 64 în 2018 și 62 în 2019)⁶². Cele mai frecvente au fost atacurile și amenințăările non-fizice și în spațiul virtual. Numărul de atacuri fizice a crescut de patru ori: de la 4 cazuri în 2017 la 16 - în 2019. Principala sursă a atacurilor și amenințărilor au fost reprezentanții autorităților publice (60%).

Piața media este controlată de cîteva grupuri de beneficiari din elita politică. În 2019, pe piața media a avut loc o redistribuire, avînd ca beneficiari persoane din anturajul președintelui țării⁶³. Un studiu⁶⁴ a relevat că mai multe instituții media au reflectat tendențios evenimente de interes public, au admis abateri deontologice și au recurs la tehnici de dezinformare și manipulare.

În octombrie 2019, OSC-urile au propus recomandări⁶⁵ la proiectul de lege 301⁶⁶ care vizează faptele motivate de ură și prejudecată, votat în primă lectură în 2016. Amendamentele se referă la definirea motivelor de prejudecată, revizuirea infracțiunilor și a agravantelor care vizează faptele motivate de ură și prejudecată. Propunerile au fost discutate în februarie 2020

⁵⁹ <http://parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/6209/Page/0/language/ro-RO/Default.aspx>

⁶⁰ https://freedomhouse.org/country/moldova/freedom-world/2020?fbclid=IwAR1Ila1SNwtMJ1inHzWYIDAM4ju25KHPe95FjK7xDmSZ_3L72_gBVIslgRQ

⁶¹ IPP, BOP, <http://ipp.md/wp-content/uploads/2019/12/BOP-FINAL-decembrie-2019.pdf>

⁶² Justice for Journalists, "Raportul privind atacurile asupra colaboratorilor media din Armenia, Georgia și Moldova în perioada 2017-2019", 2020 http://www.api.md/upload/video_sf/Report-RUS-Ameria-Georgia-Moldova-2.pdf

⁶³ <https://deschide.md/ro/stiri/politic/56315/Dodon-%C3%AE%C8%99i-%C3%AEembog%C4%83%C8%9Be%C8%99te-imperiul-mediatic-cu-%C3%AEenc%C4%83-o-televiziune.htm>; <https://www.rise.md/firma/exclusiv-media-srl/>; <https://www.timpul.md/articol/declaratii-----portalul-de-tiri-unimedia-ar-fi-fost-cumparat-de-igor-dodons-147610.html>;

⁶⁴ CJI, "Raport de monitorizare Elemente de propagandă, dezinformare și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton", 2020 <http://media-azi.md/sites/default/files/Raport-de-monitorizare-1-ianuarie-30-aprilie.pdf>

⁶⁵ <https://promolex.md/16847-apel-public-organizatiile-societatii-civile-solicita-fractiunilor-parlamentare-sa-accepte-amendamentele-la-proiectul-de-lege-nr-301-cu-privire-la-sanctionarea-faptelor-motivate-de-ura-si-prejudecata/?lang=ro>

⁶⁶ <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/3349/language/ro-RO/Default.aspx>

în ședința comisiei juridice, numiri și imunități, dar de atunci parlamentul nu a revenit la acest subiect.

Un grup de experți media și OSC a elaborat⁶⁷ un proiect de modificare a Legii privind accesul la informație și altor legi cu impact asupra libertății de exprimare⁶⁸. Proiectul prevede accesul jurnaliștilor la date cu caracter personal de interes public, excluderea calomniei din Codul contravențional și trecerea de la poliție la procuratură a competenței de examinare a încălcărilor.

În timpul stării de urgență Consiliul Audiovizualului a emis o dispoziție⁶⁹ în baza căreia, mass-media era obligată să prezinte poziția oficială a autorităților publice. Consiliul Audiovizualului și-a anulat dispoziția⁷⁰, după ce jurnaliștii și OSC-urile au criticat-o⁷¹ și au descris-o drept abuz și cenzură. OSC-urile de media au reclamat și reducerea libertăților mass-media pe fundalul pandemiei⁷². Instituțiile publice nu au asigurat informarea operativă și completă despre situația epidemiologică⁷³ și nu au asigurat accesul jurnaliștilor la conferințele de presă⁷⁴. Încrederea în informația comunicată de autoritățile publice a fost afectată și de mesajele contradictorii ale diferitor oficiali, inclusiv a președintelui Igor Dodon⁷⁵.

Și lucrătorii medicali ar fi fost forțați⁷⁶ să nu comunice despre condițiile de activitate din timpul pandemiei. Un asistent medical de ambulanță după ce a publicat un video⁷⁷ despre echipamentul din dotare, a fost presat⁷⁸ să șteargă postarea pentru a nu fi concediat.

Spațiul informațional a fost inundat de știri false, iar sondajele⁷⁹ au arătat un grad ridicat de acceptare printre moldoveni a narativelor manipulatorii. De exemplu, 37% cred că virusul a fost creat de Bill Gates. SIS a dispus blocarea a peste 50 de pagini web⁸⁰ pentru promovarea de

⁶⁷http://api.md/upload/video_sf/Proiect_de_lege_modificare_completare_Legii_accesul_la_informatie_Legii_libertatea_exprimare_Legii_date_cu_caracter_personal_si_alte_legi_final.pdf

⁶⁸ CPR, "De ce și cum trebuie modificată legea accesului la informații", 2019 <https://cpr.md/2019/11/26/de-ce-si-cum-trebuie-modificata-legea-accesului-la-informatii/?fbclid=IwAR1DpiCAfDilXIKrVVuL85Mze2wtHTLbZBH1e6VJZjc6wHtIAFc0ku09qYM>

⁶⁹ Dispoziția nr. 2 din 24.03.2020 <http://audiovizual.md/news/n-aten-ia-furnizorilor-de-servicii-media-audiovizuale-din-jurisdic-ia-republicii-moldova?fbclid=IwAR2XJCyrXRpTCzvl6-5TQ08Uk7gl2-Jsm304dFxm-pzU8YXm11dwgrjpu08>

⁷⁰ <http://www.audiovizual.md/news/comunicat-de-pres-43>

⁷¹ <https://www.eap-csf.md/apel-public-privind-dispozitia-emisa-de-presedintele-consiliului-audiovizualului/>

⁷² <http://api.md/news/view/ro-the-letter-to-european-institutions-calling-for-urgent-support-of-independent-media-in-eastern-partnership-countries-during-covid-19-pandemic-2204>; <http://api.md/news/view/ro-ong-urile-de-media-condamna-limitarea-accesului-jurnalistilor-la-evenimentele-de-interes-public-2214>

⁷³ <http://api.md/news/view/ro-apel-catre-autoritati-sa-asigure-informarea-completa-si-operativa-despre-situatia-epidemiologica-din-tara-2156>

⁷⁴ <http://media-azi.md/ro/stiri/25-de-organiza%C8%9Bii-%C8%99i-institu%C8%9Bii-media-solicita%C4%83-ministerului-s%C4%83n%C4%83t%C4%83%C8%9Bii-conferin%C8%9Be-de-pres%C4%83>

⁷⁵ <https://www.jurnal.md/ro/news/10bed0d2c3f3b9ee/foto-pe-timp-de-pandemie-igor-dodon-cutreiera-rm-in-lung-si-n-lat-fara-masca-manusi-si-fara-a-pastra-distanta-sociala.html>; <http://tvrmdova.md/actualitate/igor-dodon-sfideaza-recomandarile-medicilor-si-ironizeaza-pe-seama-ceor-ce-poarta-masca/>

⁷⁶ <http://www.sanatateinfo.md/News/Item/9139>, <http://www.sanatateinfo.md/News/Item/9214>

⁷⁷ <https://www.zdg.md/stiri/video-un-medic-ii-arata-ministrei-echipamentul-medical/>

⁷⁸ <https://protv.md/coronavirus/mama-a-fost-telefonata-si-i-s-a-spus-ca-daca-nu-sterg-postarea-o-sa-fiu-concediat-pe-dosar-penal-declaratiile-asistentului-medical-care-a-spus-ca-angajatii-de-la-ambulante-au-echipament-de-protectie-de-proasta-calitate-video---2525184.html>

⁷⁹ Sondaj realizat de CBS Research la comanda WatchDog.MD în perioada 5-11.05.2020 <https://www.watchdog.md/2020/05/21/rezultatele-sondajului-realizat-la-comanda-watchdog-md-denota-un-impact-puternic-al-pandemiei-asupra-preferintelor-politice-si-gradului-de-incredere-in-teorii-conspirologice/> IPP, Barometrul Opiniei Publice, iunie 2020 (pag. 45) http://ipp.md/wp-content/uploads/2020/07/BOP_06.2020_prima_parte_finale.pdf

⁸⁰ https://sis.md/sites/default/files/e-biblioteca/doc_starg/indicatii_executorii.pdf?fbclid=IwAR3uzqitXFNx2b4t5jHQNydFpXySXnPX9qnNINdERWjA_OxwQ_RWQ5fa4SgU, <https://radiochisinau.md/sis-a-blocat-52-de-siteuri-care-distribuie-stiri-false---105911.html>

știri false despre coronavirus”. Cu toate acestea, 52 din aceste pagini nu aveau legătură cu COVID-19 și au fost preluate dintr-o listă⁸¹ de surse de știri false elaborată înainte de pandemie.

3.7 Dreptul la viață privată

Procuratura a confirmat utilizarea ilegală a mijloacelor de supraveghere pentru culegerea informației despre viața privată a activiștilor civici și a inițiat acțiuni penale. Nu au fost semnalate cazuri noi de interceptare. Dincolo de această îmbunătățire ușoară, nu au fost schimbări substanțiale în acest domeniu.

În anul 2019, o investigație media⁸² a dezvăluit utilizarea abuzivă a mijloacelor speciale de investigații de către instituțiile de drept în privința a peste 50 de lideri politici, activiști civici și jurnaliști începând cu 2016-2017. Publicarea a fost urmată de demisia⁸³ șefului PCCOCS. În 2020, Procuratura generală a confirmat culegerea ilegală a informațiilor despre viața privată, cu utilizarea mijloacelor tehnice speciale de investigație destinate pentru obținerea ascunsă a informației, precum și violarea dreptului la secretul convorbirilor telefonice⁸⁴.

Numărul de cazuri de aplicare a măsurilor speciale de investigații a scăzut cu 17% în 2019, însă rata de acceptare de către judecătorii de instrucție a solicitărilor procurorilor de aplicare a măsurilor speciale de investigații, rămâne foarte mare, în 2019 constituind peste 99%⁸⁵. În anii 2019-2020 nu au fost semnalate alte cazuri de interceptare sau urmărire a reprezentanților OSC-urilor, deși percepția publică este că practicile descrise mai sus continuă să fie aplicate. Avocatul Poporului a propus modificarea Legii privind protecția datelor cu caracter personal pentru a exclude prevederile care pot genera violarea dreptului la viața intimă, privată și de familie, dar deocamdată nu a fost elaborat un proiect de modificare a acestor prevederi. Sancționarea încălcărilor prevederilor privind protecția datelor cu caracter personal este discreționară; de exemplu, președintele Igor Dodon nu a fost sancționat pentru divulgarea numelui primei paciente confirmate cu COVID-19⁸⁶.

3.8 Obligația statului de a proteja

În acest domeniu nu au fost schimbări substanțiale. Forțele de ordine s-au manifestat ca factor de protecție la unele întruniri publice. În rest, instituțiile de stat nu sînt percepute ca o sursă de protecție. Unele dintre măsurile anti COVID-19 au fost contraproductive.

Protecția oferită de stat a fost cea mai vizibilă în timpul întrunirilor desfășurate de OSC-uri. De exemplu, forțele de ordine au luat măsuri extraordinare de securitate pentru protejarea marșului LGBT din Chișinău⁸⁷. Pe de altă parte, de peste trei ani parlamentul nu a pus în

⁸¹ <https://stopfals.md/ro/category/21>

⁸² https://www.rise.md/articol/ministerul-interceptarilor/?fbclid=IwAR2YlhpYsdLBIZsrbHgguiFXmM6T7AiL5DZB82DAUvU9S2YX_s6oVfsx-hA

⁸³ <https://www.rise.md/demisii-si-anchete-in-urma-investigatiei-ministerul-interceptarilor/>

⁸⁴ <http://www.procuratura.md/md/news/1211/1/8269/>

⁸⁵ Avocatul poporului, "Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2019", 2020 <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/RAPORTUL2019-FINAL.pdf>

⁸⁶ <https://radiochisinau.md/procuratura-refuza-pornirea-urmaririi-penale-pe-numele-lui-igor-dodon-pentru-divulgarea-numelui-pacientei-cu-covid19---110030.html>

⁸⁷ <https://www.gdm.md/ro/content/marsul-solidaritatii-sunt-ok>

dezbateri proiectul de lege privind modificările la Codul Penal în legătură cu crimele motivate de prejudecată, ceea ce creează breșe în mecanismele de contracarare a astfel de infracțiuni.

După publicarea investigației jurnalistice despre interceptarea a peste 50 de lideri politici, activiști civici și jurnaliști și datorită, probabil, schimbării politice de la Chișinău, Procuratura generală a pornit⁸⁸ 13 proceduri disciplinare, 5 cauze penale și 3 procese penale în privința ofițerilor de investigație și procurorilor responsabili de culegere ilegală a informațiilor despre viața privată. Acest exemplu arată că instituțiile de drept acționează mai mult reactiv și nu au capacitatea să ofere protecția necesară fără intervenții din exterior.

În semestrul II al anului 2020 este planificată⁸⁹ evaluarea sectorului OSC în scopul și identificării tipurilor de OSC-uri vulnerabile de a fi utilizate în scop de finanțare a terorismului. SIS și ASP vor monitoriza permanent sectorul OSC din perspectiva acestei evaluări și a riscurilor identificate.

În timpul pandemiei, instituțiile publice au fost acuzate de mai multe erori: au desfășurat pe străzi militari în vehicule blindate, înarmați cu mitraliere grele⁹⁰, au amendat persoane fizice cu sume excesive de peste 1100 Euro (ulterior declarate neconstituționale) pentru nerespectarea restricțiilor⁹¹, au transmis mesaje contradictorii prin intermediul liderilor de stat (de exemplu fiul premierului Ion Chicu a făcut nuntă⁹² în plină pandemie). Cumulate cu alți factori, acestea au diminuat încrederea în autorități, au redus eficiența măsurilor anti-pandemice și au contribuit la un răspuns inadecvat de protejare a populației contra pandemiei.

3.9 Suportul acordat de stat

În domeniul suportului acordat de stat, situația generală nu s-a îmbunătățit. A existat un ușor progres legat de inițierea elaborării unui mecanism unic de finanțare din partea statului, modificarea legislației privind voluntariatul și posibilitatea de finanțare a GAL-urilor. În schimb mecanismul 2% a înregistrat o dinamică negativă în 2020.

În 2019, CS în parteneriat cu Asociația „Institutum Virtutes Civilis” și ECNL a inițiat⁹³ dezvoltarea unui mecanism unic de finanțare a OSC din sursele bugetului de stat. Proiectul regulamentului cadru cu privire la mecanismul de finanțare a fost propus spre consultare publică⁹⁴ în septembrie 2020. În 2019, din bugetul de stat au fost alocați peste 3 milioane de euro⁹⁵ pentru OSC-uri, în creștere față de 2018 (2,4 milioane Euro) și 2017 (1,8 milioane Euro).

⁸⁸ <http://www.procuratura.md/md/news/1211/1/8269/>

⁸⁹ Proiectul Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru 2020-2024, Acțiunile 4.2.7-4.2.10,

https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_35_0.pdf

⁹⁰ <https://diez.md/2020/03/25/foto-video-duska-si-kalashnikov-pe-strazile-din-chisinau-ce-fel-de-blindate-patruleaza-strazile-orasului/>

⁹¹ <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/suma-amenzilor-aplicate-celor-care-n-au-respectat-regimul-starii-de-urgenta-a-depasit-43-de-milioane-de-lei/>

⁹² <https://www.facebook.com/cusens.md/videos/313575250067488/?t=17>

⁹³ <https://cancelaria.gov.md/ro/content/dezvoltarea-si-imbunatatirea-mecanismelor-de-finanțare-directa-proiectelor-organizatiilor>

⁹⁴ <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=7781>

⁹⁵ IVC “Finanțarea directă a OSC de către stat în Republica Moldova” 2019 http://ivcmoldova.org/wp-content/uploads/2019/12/PPP_Finanțarea-OSC_Liliana-PALHOVICI.pdf

În 2020, MF a mai dispus⁹⁶ subvenționarea întreprinderilor și organizațiilor necomerciale, care au instituit șomaj tehnic urmare a situației epidemiologice.

Suma alocată OSC-urilor prin mecanismul de desemnare procentuală 2% a înregistrat o scădere în anul 2020 după ce crescuse câțiva ani la rând. În 2020 au fost alocați 325 mii Euro (cu 65 de mii mai puțin decât în 2019⁹⁷). Scăderea sumei (-17%) a fost proporțională cu scăderea numărului de contribuabili (-16%) – cauzată probabil de pandemia de COVID-19 și reforma fiscală din 2018 care a introdus un impozit unic de 12%. În anul 2019 au fost înregistrate valorile de vîrf de pînă acum, cu 504 OSC-uri beneficiare față de 393 în 2018⁹⁸. În 2019 Organizațiile din Chișinău continuă să fie principalii beneficiari (65% din total) cu 81% din suma alocată. Cel mai mare beneficiar a fost, al treilea an consecutiv, Asociația obștească a Veteranilor și Pensionarilor Ministerului Afacerilor Interne cu 23% din suma alocată. O deficiență a mecanismului vizează practicanții de profesii liberale care nu au posibilitatea legală de a face desemnări procentuale.

Contractarea de către Guvern a serviciilor OSC-urilor pentru analiza politicilor publice (8 loturi, în valoare totală de circa 500 mii Euro⁹⁹) a fost în final o experiență nereușită. După schimbarea guvernului, în octombrie 2019, Cancelaria de stat a invocat procedura netransparentă de organizare a concursurilor de achiziții publice pentru adjudecarea contractelor către OSC-uri¹⁰⁰ și a anulat 3 contracte și a redus sumele la alte 5 contracte semnate de Guvernul precedent.

Începînd din 2020, GAL-urile (care implică și OSC-uri) pot¹⁰¹ beneficia de pînă la 5% din bugetul anual al Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.

Interesul OSC pentru statutul de utilitate publică¹⁰², este în scădere. La începutul lui 2020, 118 OSC-uri aveau acest statut - cu 15 mai puține (-11%) decât la începutul anului 2019¹⁰³. Mai mult de o treime din acestea erau organizații cu profil sportiv. Conform Legii privind organizațiile necomerciale Comisia de certificare va activa pe lîngă ASP în loc de MJ așa cum era anterior. În plus, legea precizează condițiile de atribuire a statului de utilitate publică, extinde perioada de atribuire de la 3 la 5 ani și enumeră beneficiile care includ acordarea de facilități fiscale, dreptul de a utiliza gratuit proprietatea publică, finanțare nerambursabilă, contractare de lucrări și servicii, finanțare cu destinație specială.

În domeniul voluntariatului a fost făcut un mic pas pozitiv prin atribuirea¹⁰⁴ guvernului competenței de creare a Centrului Național de Voluntariat¹⁰⁵. Centrul s-ar putea ocupa de implementarea politicilor de dezvoltare a sectorului de voluntariat și cetățenie activă.

⁹⁶ MF Ordinul nr. 58 din 29.04.2020 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121321&lang=ro

⁹⁷ https://www.sfs.md/raport_activitate_SFS.aspx?file=13719

⁹⁸ SFS, "Rezultatele desemnării procentuale în anul 2019", 2020

https://www.sfs.md/raport_activitate_SFS.aspx?file=13240

⁹⁹ <https://e-licitatie.md/public/acquisition-view/2802>

¹⁰⁰ <https://www.moldovacurata.md/guvernul-sandu-a-taiat-finantarea-pentru-ong-urile-contractate-de-cabinetul-filip-sa-faca-expertiza-politicilor-publice-1-1101>

¹⁰¹ Legea nr. 17/2020 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120782&lang=ro

¹⁰² <http://www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=675>

¹⁰³ http://www.justice.gov.md/public/files/dir_prof_si_serv_jurid/LISTA.pdf

¹⁰⁴ <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5043/language/ro-RO/Default.aspx>

Legea voluntariatului 121/2010 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94165&lang=ro

¹⁰⁵ Livrabil inclus în punctele 3.1.1.1 și 3.2.1.2 ale Planului de acțiuni privind implementarea SDSC

3.10 Cooperarea Stat-OSC

În relația de cooperare stat – OSC nu au fost înregistrate schimbări esențiale. Guvernul a decis să nu mai prelungească cooperarea cu OSC în formatul CNP. Alte formate inițiate de parlament și guvern sînt abia în faza incipientă și încă nu au dat rezultate. Nu există evidențe clare privind implementarea strategiei de dezvoltare a societății civile.

S-a produs o schimbare în formatele de cooperare din OSC și stat. Guvernul a decis să nu prelungească formatul de colaborare cu societatea civilă în cadrul CNP, mandatul căruia a expirat în 2019. În februarie 2020, în cadrul Direcției Secretariate Permanente din CS a fost instituită o funcție cu rol de punct focal în relațiile cu societatea civilă. Deocamdată relația cu OSC-urile nu a fost susținută prin mecanisme sau instrumente de comunicare și cooperare noi. Parlamentul a constituit o Platformă consultativă¹⁰⁶ cu reprezentanții societății civile, ca un mecanism de consultare care să sprijine activitatea parlamentului. După ședința de constituire de pe 10.12.2019, în cadrul Platformei nu fuseseră încă dezvoltate mecanisme de cooperare.

În ianuarie 2020, CS a publicat Raportul de progres pe marginea implementării planului de acțiuni al SDSC 2018-2020¹⁰⁷. Raportul prezintă doar realizările constatate de CS și nu reflectă progresul general al implementării strategiei. Un alt instrument de monitorizare a SDSC - Comitetul de monitorizare a strategiei nu este funcțional nici în ultimul an de implementare, în lipsa reprezentanților parlamentului și a unui act oficial de constituire.

¹⁰⁶ <http://parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/5692/language/en-US/Default.aspx>

¹⁰⁷ Cancelaria de stat, "Raport de progres pe marginea implementării planului de acțiuni al strategiei de dezvoltare a societății civile 2018-2020", 2020
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_narativ.pdf

IV. Priorități cheie

Din numărul total de recomandări propuse în raportul CSO Meter anterior, 6 (14%) au fost realizate integral, 3 (7%) au fost realizate parțial, iar 35 (79%) nu au fost realizate. Din recomandările cheie, 6 (23%) au fost realizate integral sau parțial.

Adoptarea în 2020, a Legii privind organizațiile necomerciale este cea mai importantă schimbare pozitivă a mediului OSC din ultimii ani. Legea simplifică procedura de înregistrare și administrare internă a OSC-urilor, elimină restricțiile libertății de asociere, elimină taxa de înregistrare. Celelalte recomandări cheie realizate parțial includ eforturile diverselor instituții publice: ASP și-a instruit personalul pentru aplicarea corectă și uniformă a procedurilor de înregistrare, SFS cu suportul OSC-urilor a continuat informarea populației despre posibilitatea desemnării procentuale, iar Procuratura Generală investighează utilizarea ilegală a mijloacelor de investigație specială de interceptare și supraveghere în privința activiștilor civici.

Schimbările politice din anul 2019 au creat premise de îmbunătățire a mediului OSC, dar evoluția ulterioară a evenimentelor nu a dus la progrese substanțiale în relațiile cu instituțiile publice. Narativele invective referitoare la finanțarea externă a OSC-urilor sînt în continuare prezente în discursul politic și sînt folosite sistematic în lupta politică și pentru polarizarea electoratului. Acestea încurajează neîncrederea publică față de OSC-uri și creează teren favorabil pentru schimbarea mediului OSC, care poate surveni brusc prin amendamente de genul celor discutate în parlament înainte de adoptarea legii privind organizațiile necomerciale.

Pandemia de COVID-19 a arătat vulnerabilitatea instrumentelor utilizate tradițional de OSC-uri, care presupun prezența fizică: cum sînt întrunirile publice, diverse formate de discuții sau instruirile. În același timp, OSC-urile au demonstrat reziliență prin faptul că s-au adaptat la noile condiții, și-au mutat parțial activitatea în spațiul online și au contribuit la apărarea libertăților și la promovarea agendelor sociale pe care le susțin.

Priorități pentru dezvoltarea mediului OSC în Republica Moldova:

- Îmbunătățirea transparenței și participării în procese decizionale prin dezvoltarea instrumentelor care ar asigura accesul la informația de interes public, inclusiv despre proiectele de acte legislative și prin dezvoltarea unui mecanism practic de responsabilizare a autorităților care încalcă cerințele legale privind transparența decizională.
- Modificarea Legii cu privire la filantropie și sponsorizare nr. 1420/2002, în special în privința mecanismului de deducere a donațiilor pentru scopuri filantropice și de sponsorizare.
- Adoptarea unui mecanism cu condiții și proceduri uniforme de finanțare directă a OSC-urilor de către stat, care să prevadă implicarea reprezentanților OSC-urilor la stabilirea priorităților de finanțare, și la selectarea, monitorizarea și evaluarea programelor de finanțare (cu respectarea principiilor de transparență, acces egal la resurse și responsabilitate).

- Asigurarea resurselor financiare și umane și mecanismele de monitorizare și control, necesare pentru implementarea acțiunilor prevăzute în Strategia de Dezvoltare a Societății Civile 2018-2020.
- Dezvoltarea de către Parlament, APC și APL a unor mecanisme eficiente de comunicare și cooperare cu OSC-urile în afara proceselor decizionale.
- Adoptarea în lectură finală a proiectului de lege nr. 301/2016 referitor la incriminarea infracțiunilor săvârșite din motive de prejudecată, cu amendamentele propuse de OSC-uri la sfârșitul anului 2019.

V. Referințe

LEGISLAȚIE

Anexa nr. 1 la Dispoziția CSE 1 / 18.03.2020

https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_1_din_18.03.2020_a_cse_a_rm_cu_modificari.pdf

Dispoziția Consiliului Audiovizualului 2 / 24.03.2020

<http://audiovizual.md/news/n-aten-ia-furnizorilor-de-servicii-media-audiovizuale-din-jurisdic-ia-republicii-moldova?fbclid=IwAR2XJCYrXRpTCzvl6-5TQo8Uk7gJ2-Jsm3O4dFxm-pzU8YXmldwgrjpuo8>

Hotărîrea Curții Constituționale de Revizuire a actelor din perioada 7-9.06.2019, 15.06.2019

<http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&id=1509&idc=7&t=/Media/Noutati/Revizuirea-actelor-Curtii-Constitutionale-din-perioada-7-9-iunie-2019/>

Hotărîrea Curții Constituționale privind controlul constituționalității articolului 76¹ din Codul Contravențional 18 / 30.06.2020

<http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1884&t=/Media/Noutati/Cuantumul-minim-de-450-unitati-conventionale-al-amenzii-aplicate-persoanei-fizice-pentru-nerespectarea-masurilor-de-profilaxie-prevenire-sisau-combatere-a-bolilor-epidemice-daca-acest-fapt-a-pus-in-pericol-sanatatea-publica-neconstitutional-sesizarile-nr-61a2020-nr-62a2020-i-nr-67g20120>

Hotărîrea Parlamentului 55/2020

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120817&lang=ro

Hotărîrea CNESP 6 / 10.03.2020

https://gov.md/sites/default/files/final_hotarire_cnesp_cov_10.03.2020_final_red.pdf

Hotărîrea CNESP 10 / 15.05.2020

https://gov.md/sites/default/files/hotarirea_cnesp_nr.10_15.05.2020.pdf

Legea cu privire la actele normative 100/2017

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105607&lang=ro

Legea cu privire la asociațiile obștești 837 / 17.05.1996

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111775&lang=ro#

Legea cu privire la filantropie și sponsorizare 1420/2002

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108161&lang=ro

Legea cu privire la fundații 581 / 30.07.1999

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108435&lang=ro

Legea cu privire la organizațiile necomerciale 86 / 11.06.2020

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122391&lang=ro

Legea pentru modificarea unor acte legislative 17/2020

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120782&lang=ro

Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități 60/2012

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110494&lang=ro

Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război 212/2004

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27024&lang=ro

Legea voluntariatului 121/2010

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94165&lang=ro

Notă verbală a Republicii Moldova la Consiliul Europei JJ9016C Tr./005-228, 20.03.2020

<https://rm.coe.int/16809cf9a2>

Notă verbală a Republicii Moldova la Consiliul Europei JJ9053C Tr./005-253, 20.05.2020

<https://rm.coe.int/16809e6a12>

Ordinul Ministrului Finanțelor 58/ 29.04.2020

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121321&lang=ro

Proiectul de Lege 266 / 15.II.2019 pentru modificarea și completarea Legii nr. 581/1999 cu privire la fundații

<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4790/language/ro-RO/Default.aspx>

Proiectul Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru 2020-2024

https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_35_o.pdf

STUDII, CERCETĂRI, RAPOARTE

Avocatul poporului, "Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2019", 2020

<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/RAPORTUL2019-FINAL.pdf>

Asociația Promo-LEX, "Raport Final Misiunea de monitorizare a întrunirilor publice 01.08.2012-28.02.2019", 2019

https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/04/Raport-Final_monitorizare-intruniri_Promo-LEX.pdf.pdf

Asociația Promo-LEX, "Raport privind rezultatele utilizării platformei

<http://intruniri.chisinau.md/> în perioada 2011-2017", 2018

https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/04/raport_intruniri_10.4.2018.pdf

Cancelaria de stat, "Raport de progres pe marginea implementării planului de acțiuni al strategiei de dezvoltare a societății civile 2018-2020", 2020

https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_narativ.pdf

CJI, "Raport de monitorizare Elemente de propagandă, dezinformare și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton", 2020

<http://media-azi.md/sites/default/files/Raport-de-monitorizare-1-ianuarie-30-aprilie.pdf>

CPR, "De ce și cum trebuie modificată legea accesului la informații", 2019

<https://cpr.md/2019/11/26/de-ce-si-cum-trebuie-modificata-legea-accesului-la->

[informatii/?fbclid=IwAR1DpiCAfDilXlKrVVuL85Mze2wtHTLbZBHre6VJZJc6wHtlAFcoku09qYM](https://www.informatii.md/?fbclid=IwAR1DpiCAfDilXlKrVVuL85Mze2wtHTLbZBHre6VJZJc6wHtlAFcoku09qYM)

- CPR, "e-Parlament: cum deschidem legislativul pentru cetățeni", 2019
<https://cpr.md/2019/11/05/e-parlament-cum-deschidem-legislativul-pentru-cetateni/>,
- CRJM, "Cum facem procesul decizional în Parlamentul Republicii Moldova mai transparent?", 2018
<http://crjm.org/wp-content/uploads/2019/02/2018.-Doc-PP-Proces-decizional-trasparent.pdf>
- Freedom House, Freedom in the World, 2018
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>
- Fundația Est Europeană, "Notă analitică Aplicarea cadrului legal în domeniul transparenței decizionale și funcționarea platformei www.particip.gov.md", 2019
https://www.eef.md/media/files/files/2019_10_analiza_transparenta_particip_gov_6704525.pdf
- IPP, Barometrul Opiniei Publice, 2019
<http://ipp.md/wp-content/uploads/2019/12/BOP-FINAL-decembrie-2019.pdf>
- IPP, Barometrul Opiniei Publice, iunie 2020
http://ipp.md/wp-content/uploads/2020/07/BOP_06.2020_prima_parte_finale.pdf
http://ipp.md/wp-content/uploads/2020/07/BOP_06.2020_anexa.pdf
- IPRE, "Duble standarde privind libertatea întrunirilor pe timp de stare de urgență", 2020
<http://ipre.md/2020/05/12/duble-standarde-privind-libertatea-intrunirilor-pe-timp-de-stare-de-urgenta/>
- IVC Moldova "Finanțarea directă a OSC de către stat în Republica Moldova" 2019
http://ivcmoldova.org/wp-content/uploads/2019/12/PPP_Finatarea-OSC_Liliana-PALHOVICI.pdf
- Justice for Journalists, "Raportul privind atacurile asupra colaboratorilor media din Armenia, Georgia și Moldova în perioada 2017-2019", 2020
http://www.api.md/upload/video_sf/Report-RUS-Amernia-Georgia-Moldova-2.pdf
- Reporteri fără frontiere, World Press Freedom Index
<https://rsf.org/en/ranking>
- Serviciul Fiscal de Stat, "Rezultatele desemnării procentuale în anul 2019", 2020
https://www.sfs.md/raport_activitate_SFS.aspx?file=13240
- Sondaj la comanda WatchDog.MD realizat de CBS Research în perioada 5-11.05.2020
<https://www.watchdog.md/2020/05/21/rezultatele-sondajului-realizat-la-comanda-watchdog-md-denota-un-impact-puternic-al-pandemiei-asupra-preferintelor-politice-si-gradului-de-incredere-in-teorii-conspirologice/>
- USAID, FHI 360, CICO "Indexul Sustenabilității OSC-urilor 2019", 2020
<https://management.md/wp-content/uploads/2020/09/Indexul-Sustenabilit%C4%83%C8%9Bii-OSC-urilor-2019.pdf>

Metodologie

Raportul a fost pregătit de partenerul local al proiectului din Republica Moldova - Asociația Promo-LEX, urmînd o metodologie comună pentru toate cele șase țări ale Parteneriatului Estic. Raportul se concentrează asupra schimbărilor produse în mediul OSC în Republica Moldova în perioada 2019-2020. Raportul examinează 30 de standarde care fac parte din CSO Meter și oferă recomandări pentru îmbunătățirea în fiecare dintre cele 10 domenii acoperite. Procesul a inclus colectarea datelor, interviuri, cercetare și analiza informațiilor colectate și a altor studii referitoare mediul OSC în perioada de referință.

Constatările și concluziile studiului nu reflectă situația privind mediul de activitate al OSC din regiunea transnistreană a Republicii Moldova, care nu este controlată de autoritățile constituționale din Republica Moldova.

Lista persoanelor intervievate la elaborarea raportului curent:

- ♦ Marina Albu (Președinte al Rețelei Naționale LEADER din Republica Moldova)
- ♦ Alina Andronache (Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare)
- ♦ Emilia Cebotari (Șefa Direcției Secretariate Permanente a Cancelariei de Stat)
- ♦ Liliana Celac (Direcția E-Transformare, ASP)
- ♦ Irina Corobcenco (Asociația Promo-LEX)
- ♦ Alexandrina Culcițchi (Șefa Secției înregistrări organizații necomerciale, ASP)
- ♦ Antonia Fonari (Platforma pentru Cetățenie Activă și Parteneriat pentru Drepturile Omului (CAP))
- ♦ Gheorghe Nicolaescu (Director al Agenției Resurse Informaționale Juridice)
- ♦ Olga Tumuruc (Agenția de Guvernare Electronică)

Raportul a fost elaborat cu contribuția unui Comitet consultativ format din reprezentanți ai părților interesate locale, pentru a asigura că constatările și recomandările reflectă situația generală din țară:

- ♦ Andrei Brighidin (Director Evaluare și Dezvoltare, Fundația Est-Europeană)
- ♦ Alexei Buzu (Director executiv, Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare")
- ♦ Tudor Lazăr (Director Executiv, Centrul de Instruire și Consultanță Organizațională (CICO))
- ♦ Serghei Lîsenko (Președinte, "Centrul de Dezbateri Criuleni")
- ♦ Sorina Macrinici (Directoare de program, Centrul de Resurse Juridice din Moldova)
- ♦ Serghei Neicovcen (Director Executiv, Centrul Contact)
- ♦ Elena Prohnițchi (Vice director/Coordonator de program, Asociația pentru Democrație Participativă)
- ♦ Olesea Tabarcea (Director Executiv, Clinica Juridică Bălți)
- ♦ Victoria Neaga (Manager de proiecte, Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova)

